

NABATETARREN ARTEAN

Leku aretan lurgin talde bat bizi zan, lanaren-lanez basamortuari obaria ataraten eutsala. Eun urteak ziran Itsaso Illa´ren egoaldera nabatetarren talde bat toki aretan sendiekin kokatu izan zala. Basamortu utsa zan, noizean bein soillik euri jasa lodi baiña laburrak eta bakanak jausten zirala. Toki aren gaiñean, arkaitzek utsune erraldoi bat eratzen eben, egorantz urtenbide estu ta bakarra eskiñiz. Lurgin zangar areik, arri ta bustiñez eraikitako naxa batez itxi eben dalako urtenbidea, eta lenengo euri-jasa zakarra etorri zanean, arkaitzen beera ibaika, ur-biltegi ederra sortu zan. Onen beekaldean, odi bat egokion zipotzaz jarri eben, eta lur agorra bearreko uraz **garastaturik**, uzta naroak lortzen ebezan. Orretarako, baiña, antzerik andienaz erreten-sare zabala edatu bear izan eben, arlo guztiak garastatu edo ureztatu aal izateko. Olan ba, guztitariko barazki, leka-garau, ale, eta igaliak jasoten ebezan. Barruti aretako beekaldean, latzin zabal eder baten beiak alatzten ziran, eta inguruko sastrakaren artean auntz-talde ugaritsua.

Latziñaren beekaldean, erdian kale bat eratuz, etxe-erreskada bi edatzen ziran. Etxeak, eguzkitan legoturiko bustiñezko soiakaz eraikiak ziñan, teillatuak lastozkoak, eta kanpotik kareaz zuriztatuak eguzkiaren beroari aurre egitearren. Batz beste berrogei etxeko baserria zan, eun eta berrogei biztanlek osotua.

Illazki baten etzanda bere senetara biurtu zanean, alboan adats zuriko agure bat ikusi eban Urian´ek. Bapatean, gomutamena etorri yakon, eta arrenkurak eragindako mintzo irrikatsuaz,

—Umea, umea...! —oiu egin eban— non dago nirekin etorritako mutikotxua...?

—Nasaitu zaitetz —txeratsu esan eutsan agureak—, ondo dago-ta. Edaten eta jaten emonda gero, lo baketsuak artuta, or datza atsedeen betean.

Au esanik, gelako txoko baten egoan oe bat erakutsi eutsan, eta gero,

- Zu zaitut ardurarik andiena damostana. Sarbidearen ondoan kordebagetuta aurkitu zinduguzan. Gero, ur-txurrutada batzuk nekez edanerazo, eta jarraian oe onetan jarrita, lo geratu zintzazan.

—Egarri naz, Jauna.

Astirik galtzeke, agureak pitxar bete ur eskiñi eutsan. Egarria baretu yakonean, otzara bateko opil eta igali batzuk jaten emon eutsazan. Gose-egarriak baretu yakozanean, Urian´ek,

—Jauna —esan eutsan—, benetan txeratsu erabili gagizuz. Non gagoz, nor zara zu...?

—Au nabatetarren lurra da, eta Milea deritxan erri onen batzordeko nagusia nozu. Nire izena Gael da.

—Eskerrik asko, Gael. Yahve´k ordaindu dagitsula, nire ta umearen aide egiña.

—Semea al-dozu ume ori...?

—Ez, baiña semetzat daukat, eta nirea bai´litzan maite dot. Ara...

Dan´en arazoa azaltzen asi yakon, baiña Gael´ek,

—Etzan zaitez —esan eutsan txeratsu—, eta lo indargarria izan ondoren, biar zuen gora-beerak jakiñerazoko daustazuz. Agur, eta anartean ondo lo egin.

Joan zan Gael, eta andik laster loak artuta, Dan´en amas neurtuak lagunduta, bera be lo atsedengarriak artu eban.

Urrengo egunean armenitarra itxartu zanean, leioan zear argiarekin batean, txorien txintak etorri yakozan, eta aurregunekoa gogóratuz, oetik jagi, eta soingaiñekoa jarrita, lekorera urten zan. Kale bakarretik ibilli ebillela, erriko ikusgarria biurtuta, antza, ikusi eban Dan beste umeek inguratuta. Dan besoetara oldartu yakon armenieraz auxe iñotsala,

—Mutiko orreik ergelak dira. Nik diñotsedana ez. dabe ulertzen.

—Oneik, zeu baizen argiak dira, baiña armenieraz ez dakie, eberkeraz egiten dabe-ta.

Izan be, eberkeraren adar edo izkelgi bat erabillen nabatetar areik, eta areitariko mutiko bateri berba egiñez, eberkeraz,

—Aizu, mutiko, non da Gael Jauna...?

Mutikoak etxe bat erakutsirik,

—Or berton bizi da.

Dan´en eskuari eutsita, joan zan erakutsitako etxera, eta atean oles egiñik, Gael berbera ateko zubipean agertu yakon.

—Egunon, Gael —esan eutsan Urian´ek—, nire aide zeuk egiñikoa ez dakit eskertu ete neutsun atzo, baiña gaur nire eiñera biurtuta, biotz-biotzez esan bear dautsut, ume onek eta biok bizitza zor dautsuegula.

—Arrotzari laguntzea, nabatetarren beiñenatariko agindua dogu. Ez da lenengoz arrotzen bat basamortuko gatxetatik sorosten dogula, baiña ez bedi orretzaz osterara be mintzatu.

Eta gero Urian´en aurpegiari tinko begiratzuz,

—Izan be —jarraitu eban—, atzo baiño obeto emoten dozu gaur. Arin biurtu zara lengora. Orain, baiña, goazen ango zugaitzaren gerizpera, goiz onetako edertasuna gozatzeko, eta bidebatez, zure gora-beerak edestuko daustazuz.

Joan ziran ba, esondaturiko geriztunera, eta basamortuak inguratuta egon arren, leku orlegi ta ezo arek asmatu-eziñeko giro atsegiña eskintzen eban. Basamortuko zakarkeriari oituta, leku areri erion lillura bete-betean oartu eban Urian´ek, iñoiz ez beste izan be. Orduan Gael´ek,

—Esaidazuz zure gora-beerak —eskatu eutsan—, baita zelan eldu zarie gure errionetara be.

—Ara... Urian armenitarra naz, eta... Jarraian, bere azken ibillaldien barriak emon eutsazan Urian´ek, eta edeskia amaituta,

—Agiri da —esan eutsan Gael´ek—, azken aldiotan asko jasan dozula,

erromatarrek atxillo egin zinduezanetik batez be. Zeure esaeratik, jakintza sakoneko zaitudala esan bearrean naz. Zelan jaritsi dozu ezagutza andi ori...?

— Nire aitagandik. Armeni´ko erregearen onularia izanez gaiñera, izarlari ta zenbakilari ospetsua zan. Van zingiraren ertzean datzan Sarishat uriko gure etxetik, gau arazetan ortziko izar eta izardiak erakutsi oi eustazan, eta izarren egoeratik zein zan urtearoa baita ordua be. Urian, Sarishat´eko jakintsua esaten eutsoen. Gerkarren ertia sakonki ezagutzen eban, eta berak eraginda, bein baten Atenas´erako bidea artu neban, ango ikusgarriak ezagutzearren. Zoritxarrez, txango aretan erromatarrek baitu, eta arraun-jopu egin ninduen.

—Ankerrak ei´dira erromatarrak.

—Baita aaltsuak be. Menperatzen dabezan iñoren lurraldeak euren jabetasuna egiñez gaiñera, erritarrak jopu egiten dabez. Eurok ondo bizi izateko bear dabezan gaiak, menperatutako errialdeetatik indarrez jaso egiten dabez, Erroma´ko jendekeria alperkeri ta atsegiñetan bizi daiten. Ondasuna ta lizunkeria jainkotzat ederresten dabez, jopu edo otseiñen oiñaze, izerdi, eta atsekabeai esker, euren kaisertza ankerra eraikirik. Ez dabe besterik billatzen euren buruaren atsegiña baiño. Usteldu egin dira, usteldu, eta ustelkeri orretan egunen baten dagokien ordaintza artuko dabe...

—Izugarria da, Urian —eten egin eutsan Gael´ek—, erromatarren aginpidearen opariak izatea. Zorionez, leku basati onetaraiño ez dira azartzen.

—Ez. Erromatarrek basamortuko bazterrak ez dabez maite, eta au zuentzat zorion andia da, bestelan arein jopuak billakatuko zintzazen aspalditik.

Isillune baten ondoren.

—Aizu, Gael —itaundu eutsan Urian´ek—, zelan deritxoe leku zoragarri oneri...?

—Milea da erri onen izena.

—Zenbat lagun zarie...?

— Eun eta irurogei.

— Eta zeu erri onen agintaria zaitugu...?

—Agintaria baiño, onulari-edo esango neuke. Ogei ta bost urtetik gorako diranen artetik, batzordea ta onen lendakaria autu egiten doguz bost urterako. Erabagiak batzordeak abo batez artzen dauz.

—Eta bat ez zatozenean...?

- Orduan ogi ta urez gela baten itxita, arazoa eztabaidatzen dogu bat etorri arte.

-. Ez dago txarto burutapen ori -irribarrez esan eutsan Urian´ek- Umekeritzat artu daiteke, baiña zuen jakituria adieraz.oten dauala esango neuke. Erriek olan jokatu ba´lebe, zoritxarreko mundu onetan beste kuku batek joko leukela, baietz esango neuke.

Atan -orretan eguberdia zan orduko, eta isillune baten ostean,

- Esan, Urian -itaundu eutsan Gael´ek-, zeintzuk asmo dozuz orain...?

- Egun batzuk igarorik, Daneta biok bizkortuta gero, aberrirakoa egingo dogu.

- Milea´k pozik artuko zindukez aspaldi luze batez. Ez izan ¡ñongo iradurik; ainbeste pairamen jasanda gero, on litzakizue, umeari batez be, bearreko atsedenaldea artu dagizuela, Armeni´rako bidaldia luze dala gogoan arturik batez be. Orain, baiña, otordua izanik, zatoz nire etxera gurekin oiko bazkari bakuna izateko.

Urian eta Dan etxera eroan ebazan Gael´ek, eta nabatetarren nagusia alargun izanik, alaba batek jaten emon eutsen. Txilisten lapikoko gozoa saieskiz apainduta izan eben lenengo, eta gero igaliak. Bazkaria bakuna baiña gozoa azaldu zan. Amaitu ebenean, Gael´ek auxe esan eutsan armenitarrari:

- Begira, Urian, emeri ordu bitako biagoa izan o¡ dogu, eguzkiak geien berotzen dauanean, eta gero, arratsaldean, lan egiteari jarraitzen dautsagu illuntzerarte. Orduan, eguneko jarduna amaituta, bakotxá etxera biurtzen da aparía artzeko, eta gero lotara. Egunsentian jagita, gosari ariña izan, eta ortuetara lan egiteko eguberdirarte.

- Erri onetako guztiek lurgintzan diardue...?

- Geienek bai, baiña badira beste jardunai emoten dautsienak. Badoguz arotzak, errementariak, otzaragilleak, argiñak, bustinlariak edo eltzegilleak. Argiñek batez be, garasta-erretenen atontzeari emoten dautsoe. Etxeko lanak egiñez gaiñera, emakumeek erritarrok bear doguzan eunak eioten dabez. Baiña ori dana; zerorrek ikusiko dozu. Zu ta mutikoa utsik dagoan etxe baten kokatuko zarie, zuek besterik erabagi arte. Egunoro, neskaitilla batek otorduak atonduko dautsuez, eta emen iraun bitartean, aske izango zarie Milea´ko bazterrak ikertzeko, gure lanbide ta ekanduak ezagutu dagizuezan.

Urian eta Dan´eri emondako etxeak, eskaratzaz gaiñera, lo-gela bi ebazan, bata utsik, eta bestea oe bikoa. Gau aretan, oe banatan lo egiteko etzanda jarri ziranean, Urian´ek mutikoari.

- Aizu, seme, zer deritxazu gure leku barr¡ari...?

- Ederra da, aita, baiña ernengoek ez dakie gure berbetea, eta nik ez dot ulertzen mutikoek diñostena.

- Begira, Dan. Zeuk armeniera ¡kasi dozu, eta emenguok, eberkeraren adar bat darabille. Edozelan be, seme, ez larritu, luzarorako ez gara izango emen-eta. - Au leku ederra da, aita, eta emen bertan bizi nai izango neuke.

- Joateko garean lurraldera eder-ederra da, eta ez dautso emengoari ezertan zor Orain lo egizu, ¡a laster indartzen garean bidegiteari jarraitzeko.

Urrengo egunetan, eta bizkortu bitartean, Urian eta mutikoa Milea ezagutzen as ziran. Goiko arkaitzetan bildutako urak, erretenen sare baten bidez, solo ta alorretar, eroaten ziran. Erretanak arrizkoak ziran espaloi bereiziaz alkartuta, ura galdu ez zeiten. Arrigarria zan benetan, zelako antzez edatzen zan erreten-sarea ura bearreko tokietara eroatearren. Nabatetarrentzat ura urrearen antzekoa zan, eta eginbide guztiakaz aalegintzen ziran, ur-tanta bat bera be ez galtzeko. Aldi luzearen

oar-ikasteaz garastaren ezkutuak menperatzen ebezan. Tokia aldapatsu samar izanik, baratz-maillak erabilten ebezan, lurgintzari obaririk andiena atarateko. Mailla orreik arresiz eutsita egozan arlo leun-leunak eratuz. Olan ba, Milea´ko barrutiak mailladi orlegi erraldoia zirudian, nabatetar saiaturek irauteko bear ebezan baiño geiago biltzen ebela. Uztaren enparaua, arrizko ontzi anditan gorde eroien, badaezpadako legorte baten aurre egiteko.

Naxa bataz itxitako urtegia ederra zan. Onen beekaldean, zipotz bataz ornidutako odi bat egoan, eta zipotzaren erabilteaz, bearreko urketea erretenetan zear isurtzen zan. Eguzkiak berotutako urbiltegi azala, gabean lurrintzen zan, eta gau-otzak iñontz bihurturik inguruko landaretzan kokatzen zan, bearreko ezotasuna emonez. Landaretza onetan, auntz-talde ugaria alatzten zan, Milea´ko biztanleai bearreko esnea emonez.

Lurgin areik zorientsuak ziran, euren arteko auzi gitxi sortzen zala, eta sortzekotan, batzordeak epaitzen eban, onen eritxia danek ontzat emoten ebela. Etxe bakotxean sendi bana kokatzen zan, eta soloetan bildutakoa sendi bakotxaren kopuruaren arauz banatzen zan, alkarlean eben jardunan begiratu barik. Jaungoikozaleak ziran, eta arametar jatorrikoa izanik, Jehova siñisten eben; au dala-ta, Larunbata jaieguna eben, bibliaren zati bat irakurten oi ebela, eta gero euron dantza ta abestiai emotsien. Milea´ko goikaldean, nekostakaz inguraturiko obitegi txiki ta apaiña egoan, erretenen uren suzmurrak eta txorien txintak edertuta. Zugaitzak dagozan tokietan txoriak ez dira peitzen, eta Milea´n naikoa igalियो izanik, txoriek aren baten bazterrak alaitzen ebezan.

Urian eta mutikoa etorri ziranetik amar bat egun igarota, armenitarrak Gael´egana jo, eta auxe esan eutsan:

- Jauna, badira amar egun-edo nire semea ta biok zuen zaintza txeratsupean artu gaitzazuela, eta artutako atsedinari esker lengora biurtuta, garaia da bidegiteari jarraitu dagiogun

- Zergaitik orren iraduz gure Milea´tik joateko...?

- Ara, Gael maite on. Zuek lurrari nekez irabazitakotik, alperkeri utsean mutikoa ta biok bizi gara, eta ez deritxat ondo orreri. Onezaz gaiñera, badira lau urte aberria itzi nebanetik, eta garaia da niretarrakana biurtu naiten. Izan be, ez dakit etxeakoak ondiñokarren bizirik izango ete...

Une batez Gael oldozkor geratu zan, eta gero eskua Urian´en sorbaldaren gaiñean ipiñita,

- Entzun ondo auxe, Urian -esan eutsan arraiki-. Aspaldi onetan amaika ardura emon dausat asmo baten, eta ain zuzen be, atzo gure batzordeak erabillitako arazoa da...

Isildu zan une batez, eta gero Urian aurrez-aurre begiztaturik,

- Gizon jakintsua zarean aldetik, Milea´tarrai mezede andia egingo zeunskie, zure ezagutzatik zerbait emonez. Dakizunez, amabi urteak arte gure neskato-mutikoek ez dabe lanik egiten, euren aukeran bizi dirala jolasteari emonda. Au dala-ta, adin orretako neska-mutikoak ogei bat dirala gogoan arturik, zeuk gura izatekotan, zure zaintzapean ikastola bat sortuko genduke, eta olan zenbakiztia ta

lurriztia ikasiko leukiez, eta ikasitakoak erretengintza, lurgintzan eta beste lanetan laguntza andikoa litzakiez. Neskatoak, ostera, euren eungintzan marrakiztia erabilliko leukie, eta gai izango be, lanerako tramankulu obeak asmatzeko. Onezaz gaiñera, eskolatuak izanik, neskato-mutikoak gai izango litzakez biblia-zatiak eta beste gaiak irakurteko.

Gael isildu zanean, Urian'ek gogoeta sakon bateri emon eutsan, nabatetarraren esondapena ausnartuz. Armenitarraren zalantza ikustean, Gael'ek,

- Entzun auxe ondo, Urian -esan eutsan-, agiri da aberri-miñak dei egiten dautsula, baiña uste al-do zu egokia danik ozta-ozta lau urteko dan mutiko bateri, Armeni'raiñoko bide luze, zailla, eta arriskutsua jasan-erazotea...? Basamortuan baita mendietan zear ibilliko zarien azken bidaldian, lor eta neke andiak jasango dozuez, onein artean bide-lapurren erasoak aipatu barik. Nik ba, auxe esondatuko neuskizu: itxaron urtebete batzuk Dan azi arte, eta orduan garai egokia izango yatzue Armeni'rakoa egiteko.

Urian'ek isil iraun eban une batzuk Gael'ek esanikoa ausnartuz, eta gero,

- Zuzen zagoz -esan eutsan-, eta eskertzen dautsut emoniko buiubidea. Zuekin geratuko gara mutikoa ta biok, eta gero... gerokoak esango.

Nabatetarraren eskintzea onartzean, ez ekian Urian'ek euren egotaldiak amabost urte iraungo leukenik... Baiña laga dagigun arazo au oraingoz.

Andik egun batzutara, etxe uts baten Milea'ko ikastola egokitu zan. Ogei idazmaitxu egokiezan aulkiekin, eta Urian'en idazmaiaren atzean idaztoltza zabala, neskamutikoai bearreko azalpenak emoteko. Ikastaldia goizean iru orduko, eta arratsaldean bitakoa zan, eguberdian tau ordubeteko etenaldia egiñez, berorik andiena zanean.

Asiera batetik Dan ikastola barriko ikasle izan zan, eta mutiko argia izanik, sei urteko billakatu zanean baekian irakurten, eta beste urtebetea igarorik, idazten be. Laster oartu zan armenitarra, bere semeordea adimen urtenekoa zala, eta egunak joan egunak etorri, ikaslerik argiena billakatu zan.

Urian gain-gaiñeko irakaslea azaldu zan, eta jakintsua izanez gaiñera, oar-ikaspen andia ebanez, bere azalpenak amaika jazoeraz eta atzerritar errien oituraz aberastuak izan oi ziran, ikastaldia guztiz atsegiña biurtzen zala.

Urteak gora-beera andi barik igaroten ziran, eta Dan amabi urteko zanean, Milea'ko oitureari jarraituz, lan egiteari emon bear izan eutsan. Ereti aretan errementari bat bear zan, eta Gael'ek jardun au eskiñi eutsanean, beste barik onartu eban mutillak, lan mota au atsegin yakon-eta. Olan ba, errementari zaar eta saiatu baten irakaskintzapean, jardun barriari emon eutsan Dan'ek.

Orduko, zenbakiztia ta neurritzia polito menperatzen ebazan gure mutillak, eta luzaro barik, errementaritzan ikasi zeitekeana ikasten asi zan, Merab eritxan errementari nagusiaren agintzapean. Lan-mota onek iñarkun gogorra eskatzen eban, eta au dala-ta, mutillaren indarra garapen egokia artzen asi zan, arintasun eta txairotasunean galdu barik.

Asieran emondako etxean Urian'

´ekin bizi izaten zan, eta urteak igaro-ala, bion arteko maitasun-lokarria anditzen joian. Izan be, armenitarra aitatzat eban Dan´ek, maitasun eta begirunerik andienaz inguratzen ebalá. Gauzen ezaguerea artzen asj zanetik, ez eban inguruan beste iñor ezagutu Urian baiño, eta urteak igaro-ala, bere maitasun semekoiak ez eban mugarik ezagutzen. Pozik ikusten eban Urian´ek beraganako mutillaren eraspen eta maitasun bizia, eta bere benetako semea izan ba´litz, ez eban maiteagorik izango. Egunen baten Dan Armeni´ra eroango leuke, eta an, bere sendiari semetzat aurkeztuko leuskio. Mutil azkar eta urtena izanik, lurralde aretan Milea´n baiño ereti obeak izango leukez, eta bere senitartekoak goi-maillakoak izanik, ez litzakioz aukerarik uts egingo mutillari, bizitzaren bidean gora andia egiteko. Urte batzuk areago, eta bere aberrira joango litzakez. Izan be, bazan garaia dalako bidegiteari emoteko, baiña oarpen ezkutu batek txangoa geroratzen eutsan. Zeatz-zeatz oartu ez arren be, Urian Milea´ra lotzen eban lokarria, erri onetako jendeari eutsan eraspena zan, berak uste iza-ten eban baiño indartsuagoa, izan be. Eta gaiñera, ez egoan irakaskintzan ordeztuko leukenik. Augaitik ba, bidegitea geroratzen eban.

Mutillak ikastaldia amaitu ebanetik, egunoroko txolarteetan Urian´ek mutillari irakasten jarraitu eutsan, eta Negeb´eko basamortu-zati aretan eguratsa garbi-garbia izanik, gabaz izarrak gardentasun betean ikusten ziran, eta ereti au ustiatuz, izarriztia irakatsi oi eutsan. Etxe-aurrean jesarrita, izarren eta izardien izenak irakasten eutsazan, baita zelan ezagutu zeitekean leku batetik besterako zuzenbidea ta ordua be, izarren egoerea egizatzean.

Armeni´tzaz sarri askotan berba egiten eban Urian´ek, aren edestia, oiturak, mendiak, ibaiak etabar mutillari jakiñerazoz. Onezaz gaiñera, garai aretan ezagututako ludiaren barri zeatzak emotsazan. Bein baten, Danek,

— Aizu, aita —itaundu eutsan—, nongoa naz, zein da nire aberria...?

Larunbateko arratsalde izanik, oi eben lez, urbiltegiko ertzean zugazño baten gerizpean izketan ziarduen. Isillune baten ostean, Urian'ek auxe esan eutsan:

— Egunen baten aduak edo patuak lagunduta ezagutuko dozu. Baten batek Masada arkaitzetik ez urrun laga zinduzan itsu zintzazalakoan. Agidanez, zure errikideek akatsdun umeak erailten dabez oztopoak diralakoan. Ori basakeri itzela da, jaiotako guztiak arima bataz ornituak baigara, eta onek soin-akats guztiak ezerezten ditu, arimea goreneko gauza da-ta.

— Aita, izugarria da ekandu ori.

— Oitura basati ori aspalditiko gauza da. Espartatarrek, Peloponeso lurraldean bizi ziran gerkar gudakoiek oitura ori ei´eben, eta dirudianez, zure errikideek oitura zital ori darabille.

— Nortzuk izango dira nire errikideak...?

— Batek-badaki... ! Zure arazo ori askotan erabilli dot gogoan, eta gauzak alkar lotuz, eta Masada´ko goiko lautadan Zelotetarrak edo Zelatariak kokatzen diran ezketiño, ez da arrigarria talde orretakoa zaitezarik. Olan ba´litz, zu judutarra zara, bai, erromatar buztarripean jasaten dauan otseintzatik, Palestina jaregingo dauan Mesiasen begira dagoan enda orretakoa...

—Aizu, aita —eten egin eutsan Dan´ek—, zein da Mesias ori...?

—Jaungoikoak Berak **bicial.itakoa**, Israel aske ta andia egiteko etorriko dana, Dabid andiaren leiñukoa, igarleek adierazo ebenez.

—Noiz etorriko da gure.Mesias..?

—Noiz etorriko dan...? Etorri da onezkero, eta Palestina´ko lekuren baten bere garaiaren hegira egongo da, urrean...

—Zelan jakin dagikezu ori, aita, Palestina´tik urrun bizi izan zarean orrek...?

Berekautan bilduta, une batez isillik iraun eban Urian´ek, aspaldiz jazotako gauza bat gomutara ekarrela, eta gero, arratsbeeran eguzkia Negeb´eko basamorturantz makurtzen zala, onetaraxe asi zan:

—Bein baten, mutikoa nintzala, aitak dei egin eta auxe esan eustan: "Gauza arrigama jazo yat, seme, eta auxe alegia: gaur iru egun ortzia arakutzen niarduala, lorratz ederreko izar bat sortaldetik agertu yat sarkalderantz abiatuz, eta bait, Van aintziraren gaiñean une batez geldi-geldi kokatu ondoren, astiro ta yaukal sarkalderantz abiatu da. Nik ez dakit zer izango, baiña nire naimena baiño indartsuagoa dan zerbaitek aren atzetik eragiten nau, eta illundu daitenean abiatuko naz. Bitartean, eta ni biurtu arte, etxeko arazoak erabilliz gaiñera, etxekoak, ama batez be, zainduko dozuz.

Illundu baiño ez, izar eder-ederra agertu zan ostera be, eta aitak kutxatil bete mirra eroiala, ganbelu baten ixtaklok jarri, eta izar yaukalaren atzetik abiatu zan. Urtebete bat inguru iraun eban aitaren bidaldiak. Illunabar baten, Van aintzira-gaiñean genduan etxeko sapailotik egunoro oi nebenez urrutirantz so egiten nebala, argi-itzalen artean ganbelu-gaiñeko aitaren irudia ikusi neban. Arrapalada baten joan nintzakion, eta estuestu alkar besarkaturik, etxera sartu gintzazan. Oiko garbiketea egin ondoren, eta amak atondutako aparti gozoa artuta gero, aitak bidegitearen gora-beerak onetaraxe emon euskuzan:

—"Zuek dakizuen izarraren jarraian ibilli ta ibilli, Mesopotami´ko lurraldera eldu nintzan. Eufrates ibai-ertzeko Dura izeneko urian, nire adiskide Gaspar izarlariaren etxean iru egunez kokatu nintzan, bearreko atsedendia artzeko. Etxe aretan bere nubitar adiskide ta izarlari Baltasar ezagutu neban, Abisinia'tik etorri izan zana bere adiskidearekin jakintza-gaien arremonak izatearren. Izarrarena edestu neutsenean, ganbarako ikustegira joanda, izarraren edertasuna ikustean, aren jarraian joatea abo batez erabagi genduan. Iru atsedend-egunak igarorik, izarraren atzetik asi gintzazan, eta ari beti jarraituz, egunak joan egunak etorri, Perea lurraldetik Judea´ra sartu gintzazan. Jerusalem´en, Erodes erregeari izarrarena esan geuntsan, eta orduan biurtzean zertan zan arazoa berari esateko eskatu euskun. Baietz esan geuntsan, eta beti izarraren atzetik, gau baten Belen izeneko errixkara elduta, izarra ortzian beera asi, eta noizbait, estalpe baten goikaldean gelditu zan...

"Biotz-ikara batek artuta, ganbeluetatik jatsi, eta sartu gintzazan estalpera. Gurasoek inguratuta, askatxu baten, ames egin ezin daiteken seiñik ederrena ikusi genduan. Geuk baiño indartsuagoa zan eragin batek belauniko jarri ginduzan, eta barruko zauskada esaneziñak aginduta, Mesias´en aurrean gengoza oartu gintzazan. Mesopotamiatik Judea´rako bidaldian, etenbarik guztiai auxe itauntzen geuntsen: Non dago judutarren errege jaio-barria...? Bere izarraren atzetik urrundik

gatoz-eta. Orra or ba, billaturikoa, Belen´eko estalpe aretan idoro izan genduala...!

"Ez dakit zein luzaro iraun genduan aurrari gur egiñez. Gero, aman genkarrean eskuerautsiak emon geuntsazan. Asiera baten ez euskuzan artu gura, baiña orduan be-re senarrak: Artu egizuz, Miren -esan eutsan-, orreik seiñaren jainkotasuna adierazoten dabe-ta. Bai, Yoseba -erantzun eutsan Miren´ek- zuzen zagoz. Orduan, gure une, intsentsu, eta mirra, amaren oiñetan jam genduzan, eta jarraian, egunsentirarte aurra gurtu genduan. Andik urteteko zorian, seiñak irribarrez begiztatu ginduzan, eta zorionez il-agiñean oartu nintzan. Miren´ek eta Yoseba´k ateraiño lagundu euskuen, eta orduan, goizabarraren argipean Mesias´en amaren aurpegia argi-argi ikusi aal izan neban. Ezin dagiketsuet azaldu zelakoa zan, baiña nik neuk egundo ez ikusiriko emakumerik ederrena zan, beragan zerbait zerutarraren antzekoa igarten yakola... eta orduetik gogobiotzean irarrita daroadaz bera ta aunaren begi argitsuak. Belen´dik urtetea, oar bakanak eraginda, Erodes erregeagana biurtu-bearrean, ekialderantz jo genduan, eta amaika gora-beerak jasanda gero, emen nozue barriro etxean"

- Auxe da, Dan maite ori, ama ta bioi aitak edestu euskuana, Mesias ikustetik biurtu zanean. Arrezkero, sarri-askotan begiak zerura jasota, Aren eneiñua Armenia´n zear edatu zeiten eskatzen eban aitak.

Isildu zan Urian une batez, eta gero,

- Bai, Dan -esan eutsan-, Mesias ori Palestina´ko lekuren baten egongo da onezkero bere garaiaren begira. Egunen baten aurkituko ba´zendu, bertan-bera dana lagata, jarraitu egiozu.

- Zelan idoroko dot, baiña, egunen baten zurekin Armeni´ra ba´noa...?

- Ez dakit, baiña, aberrira biurtuko ete nazan... Izan be, emengo lagunakana gero ta erakarriago oartzan naz. Milea´ko nabatetarrak nire bearrean aurkitzen dira, eta ezin dagikiet utsik egin, bizitza zor dautsegula gogora yatordanean batez be.

- Eta Mesias ori zertarako etorriko da...?

- Aita, jakintsua izanez gaiñera, barru-bizitza gorenekoa zan, eta bere eritxiz, mundua salbatzera etorriko zan.

Oldozone baten ondoren, Dan´ek barriro-

- Onezkero, non egongo da Mesias ori...? Ezagutuko al-dot egunen baten...? Olan ba´litz, bertan-bera dana lagata, jarraituko neuskio, bai orixe... !

Armenitarraren aurpegi atsegiñean irribarre txeratsua marraztu zan Dan´en berbok entzutean. Izan be, ezin egikean geiago maite izan, bere odoleko semea izan ba´litz be. Sarri askotan mutillaren gaizkapen miraritsua gogora etorkion, eta bere buruari iñotsan ori dana jazo izan zala, lekuren baten idatzita egoalako Dan´en aintzarako.

Astiro baiña geldieziña, aldiaren urratsak bajoiazan aurrera. Orduko, Dan mutil indartsu ta atsegiña izanez gaiñera, Urian´en irakaskintzapean, aldi areitan gazte bat izan zeiteken beste jakintsua zan; onezaz gaiñera, doai ederrakaz beteriko arima garbi ta urenekoa zan. Soiñari dagozkionetan, indartsu ta txairoa. Errementaritzan, indarra eskatzen dauan jarduna da, eta ekiñaren-ekiñez, Milea´ko

gazterik zimel eta indartsuena zan. Begi illun andiek, judutar itxurako suur meeak, ezpan irribarretsuek, eta okotz irmoak, egundoko erakarpena emotsoen. Basamortuko ondar-gaiñean ibilli ebillela, bazirudian txairotasunak egoak emotsazala. Izan be, soiñez eta gogoz gizakirik ederrenetarikoa zan.

Urteak igaro-ala, Urian´ek ez eutsan Armeni´tzaz lengo beste esaten, eta bazirudian, urteen bidean ara biurtzeko gogo bizia epeldu izan yakola. Edozelan be, armenitarra zoriontsua oartzen zan nabatetarren Milea´n, eta Dan bere ondoan izan bitartean, ez eban besterik nai izaten. Bazan, baiña; beste zio bat leku aretara lotzen ebana, eta auxe alegia: bearrekoa zala Milea´tarren jakintza-mailla goratzeko.

Onezaz bestalde, egunen baten ezagutzen ez eban Armeni´ra joateak ez eban len-go beste zirikatzen Dan. Zantzuen arauz, judutarra zan, zelataria ain zuzen be; egunen baten bere jatorriaren ezkutukia estalgetuko leuke, eta orduan zelako zuzenbidea emon bizitzeari erabagiko be.

Egun aretan, Ben Yaik, arabitar bide-lapurra, Idumea´ko Hebron erritik, egorantz, Akab´eko itsas-kolkorantz abiatzen zan. Azken uri onetara eltzeko iru bat astebete erabilliko leukez, eta bere ganbeluen jarraigoarekin iradu barik joian. Bidegiterako bearrezko jan-edariak Hebron´en erosirik, eta erriko sarreran egoan arraskan ganbeluai asetu arte edaten emon ondoren, bere menpean ziarduen amar bidelapurren taldearekin goiz aretan urtenda, Idumea´ko lurralde legorretik joian. Ondo be ondo ezagutzen ebazan Ben Yaik´ek Negeb´eko basamortuko baratz, bidegurutz, eta merkatariek erabilten ebezan bide ta zidorrak, bai Ejipto´tik Arabi´ra, bai Fenizi´tik Itsaso Gorri´ra.

Masada´ko mulko erraldoia igaro ta egun bi geroago, ezustean, ezkerraldean, baratz orlegi, erakarkorra, agertu yakon. Axe izango zan, urrean, nabatetarren lurralde joria, lanaren-lanez, eta urbiltegi baten esker, basamortuko zati antzu bat baratz orlegi, ezoa biurtuta. Au gogora ekartean, Ben Yaik´en ezpanetan irriño isekaria agertu zan. Izan be, batzuk lan egiten eben, eta bestetzuk, bera lako zuurrenak alegia, arein lepotik bizi izaten ziran, itzetik-ortzera iñoren mozkiñak bereganatuz.

Arrats-beeran, basamortuan itzalak luzatzen ziran garaian, nabatetarrai ikertaldi bat egitea erabagi eban bidelapurrak, eta menpekoai ibillerea arintzeko agindu eutsen. Zirikatoriko ganbeluak luzaro barik, Milea´ko sarbidea mugatzen eben atx bien artean igaronk, laster ziran errian. Bake ta atsegin andia enon bazter zoragarriari, eta kaleertzean egoan arraska baten ondoan geldituta, basamortuko lapurra jatsi, eta,

— Eupppp...! —abots durundutsuz oiu egin eban—.

Deiari erantzunez, une aretan Gael kaleko aide batetik agertu, eta andik laster, alboan egoan ikastolako atadian Urian be azaldu zan.- Negeb'eko bidelapuraren taldea ikusi ebanean, zarrastada andipean, Milea´ko nagusia oartu zan, talde arek gauza onik ez lekarkiela, baiña oi eban itxura txeratsuz urreraturik,

Zer nai dozue, Jaunok...? —itaundu eutsen—.

— Aizu, agure —zakar erantzun eutsan Ben Yaik´ek—, gure ganbeluentzat ura nai dogu, eta bidebatez auntz batzuk eroango doguz.

— Zuen zamariai edaten emon dagikiezue asetu arte orko arraskan. Auntzai buruz, a, asko ez doguzala esan bear dautsut, eta asko ez izanik be, baten batzuk emongo dautsueguz. Esan bear dautsut, baina, auntzen salsaria, bost denariokoa dala buruko.

— Ez al deritxazu larregi orreri ...? Ez da legezkoa basamortuan zear dabilten la-; gunai olako geiegikeria eskatzea. Dana-dala, ekarri egiskuzuz ogei bat.

— Larregi da ori, Jauna. Ezin dagiketsueguz amabost baiño saldu, aspaldi onetan auntzetan urri gabiltz-eta.

Orduko, eguzkia basamortuko ondarretara makurtzen zan gero ta ariñago, eta **asti tr.** galtzerik nai ez eban bidelapurak.

— Ondo da, agure ori —esan eutsan—, ekazuz aalik ariñen amabost auntzok, eta ez bedi geiagorik esan.

Alkarrizketea entzuten eban Urian´ek, ikastolako mutiko biri, alboko latzin baten ; bazkatzen ziarduen amabost auntz ekarteko agindu eutsen. Ez ekian zergaitik, baiña talde aren itxureak kezkatzen eban, eta asieratik arrenkura bizipean oartzen zan. Laster biurtu ziran mutikoak amabost auntz ebarrezala, eta Ben Yaik´eri eskuraturik, — Irurogei ta amabost denari da auntz-talde onen balioa.

Bitartean, Milea´ko lagun batzuk ondoratu izan ziran, eta arrotzen jarraigoa ikusnaiez begizatzen eben.

— Ze irurogei ta amabost denari ta denari oste... ! —oiuka esan eutsan Ben Yaik´ek suminduta—. Lapur asko ikusia dot nire ibillaldietan zear, baiña zeu lakorik egundo be ez.

Jarraian, bere lapurkideai berba egiñez,

— Goazen, lagunok —agindu eutsen—, alde egin dagigun lapur-zulo onetatik, ase nago-ta. Irurogei ta amabost denari auntz ezkabitsu oneikaitik eskatu bear be....!

Eta ganbeluen artean auntzak inguratuta, irri ta barre-santzoka, lapurtaldea urten biderantz abiatu zan. Atx bien artean, baiña, aurrean jarri yaken Gael, eta sumiñez irakiten,

— Ez orixe... ! —didar egin eutsen—. Geigi ba´deritxazue, ez eroan eta kitto, ez zaituegu orretara beartzen-eta...

- Egoera larriaz oartu izan zan armenitarra, baiña, urreratu yakon, eta letorkieken galtzoria somatzean,

— Aizu, Gael —mintzo bareaz esan eutsan—, joan daitezela beste barik. Auntzok ez dabe iñongo burrukarik balio, eta areago, gu iskillo barik gagozanean. Arrotz orreik ikusi baiño ez da bear, lapur iltzailleak dirala oartzeko. Laga egizuz bakean, eta joan daitezela aalik ariñen.

— Zuzen zagoz Urian.

Eta jarraian Ben Yaik´eri mintzatuz,

- Joan zaiteze auntzekin, eta ez biurtu ona sekulan.

- Eskerrik asko zure emokaria dala-ta mintzo ziñosoz erantzun eutsan bidelapurrak-. Edozelan be, beste urrengo baten ikertzera etorriko gaiatzuz.

Eta bere menpekoai aginkor.

- Goazen, lagunok, lapur-zulo onetatik.

Urtenbiderantz abiatzen ziralara, baiña, Yaina, Gael´en amasei urteko billoba ederra ikustean, Ben Yaik urreratu yakon, eta besaburuetatik artuta, teinkada batatz ganbeluaren gaiñean jarri eban, mintzo sasi-txeratsuz iñotsala,

- Zatoz, nire usotxu maite ori. Laga dagigun basabazter ustel au, Ben Yaik ´en anditasun eta maitasuna ezagutu dagizuzan.:

Une aretan, baiña, Urian´ek zapart egin, eta ganbeluaren abo-ugalari eutsita,

- Laga egizu neskatillea -sumiñez irakiten esan eutsan-. Naikoa bedi auntzak duan eroatea. Joan zaitez beste kalterik egin bage.

Asarre gorrian, Ben Yaik´ek ezpatea jaso eban, eta,

- Askatu egizu abo-ugal ori -karrasika esan eutsan-, bestelan damu izango dozu. Ez al dakizu, Ben Yaik, basamortuko jeke bildurbakoa nazanik...?

- Indarkeri utsaz iskillobako jendea zapaltzeko gai zarean ori, bidelapurra baiño ez zara. Laga egizu neskatillea, eta joan zaitez.

Basamortuko ondartzarantz makurtzen zan eguzki gorritzak, izpi odoltsua erauzi eutsan ezpateari, tximista baizen azkar Urian'en burua jo ebanean. Aurpegian beera odola borborka eriola, oiur elatsa jaurti, eta armenitarra lurrean etzanda geratu zan. Une aretan ganbeluak zirikatuta, lapurtaldea urrunduz atzean itzitako auts-odeiak ezkutaturik.

Didar baten Gael Uriari egana oldartu, eta beste lagunekin etxera eroanda, zauritzarra aztertu eutsan. Urian´ek ez eban bizi-zantzurik erakusten, eta orduan Gael´ek alboko gazte bateri,

- Joan zaitez arrapalada baten -agindu eutsan- errementegian diarduan Dan ´egana, eta esaiozu lenbailen etorteko.

Mezua artu ebanean bertan-bera dana itzita, estu ta larri Dan ariñeketan etxera abiatu zan. Sartu baiño ez, Urian oean etzanda ikusi eban, eta une aretan begiak itxiten eutsazala, negar-zotinka Gael´ek mutilla besarkatu eban auxe iñotsala:

- Berandu da onezkero, zure aita, nabatetarreri lagun eta ongillerik onena il yaku, Dan. Bera lako gizakiak ez leukie iñoiz il bear, baiña Yahve´ren naia olan izan da. Izarretan idatzita egoan, eta mingarria izanik be, lengora biurtzerik ez, Dan maite ori.

Eta aurpegia eskuen artean, negarrez aulki baten gaiñean jesarri zan. Dan, zoratzeko zorian negar-anguluakaz Urian'en gorpua buztiten ebalara, bein eta barriro besarkatzen eban "aita" "aita" biotz urratuz dei egiten eutsala. Luzaro samar bere oiñaze biziari emon eutsan, eta noizbait jagita, Gael´egana joan, eta auxe itaundu eutsan:

- Bere adiskiderik kutunena izan zarean orrek, esaidazu, arren, zelan il dan.

Jarraian, Gael´ek jazotakoaren gora-beera zeatzak emon eutsazan, eta amaitu ebanean.

-Aizu, Gael -itaundu eutsan barriro mutillak-, zelangoa zan aitaren eraillea...?

- Zelakoa zan...? Ara... gizon indartsu ta garaia. Buru-oialaren pean, gaba baizen baltza dan bizar batek aurpegia estaltzen dautso. Txingar alakoak begiak dizdir egiten yakoz gaiztakerizko leiñuruz. Ezpaibarik, gizon oker eta odolzalea dogu... Ai ene, ona etorri ez ba'litz...

Eta negar-zotiñek astinduta, isildu zan Milea´ko nagusia. Mutilla aitaren ondoan jesatri zan, eta aurpegia eskuen artean estalduta, etenbako negar etsi bateri emon eutsan. Orduko, gautu izan zan, eta noizbait, Gael´ek krisaillu bi piztu ebazan, eta nabatetarren oitureari jarraituz, bat oe-buruan eta bestea oiñen ondoan jarrita, David´en salmo batzuk mintzo unkituaz esaten asi zan. Dan´ek, baiña ez eutsen jaramonik egiten, eta banan-banan, oroimena eltzen yakoneraiño, gogora ekarri ebazan bere aitordearekin bizi izandako gora-beera guztiak. Baekian Urian ez zala bere aita, baiña bizitza guztia bete izan eutsan, eta semerik maitekorrenák ez eban bere aita, Dan´ek Urian maite eban beste maite izango.

Eta banan-banan, gizon maite-maite arekin begimena emon eutsanetik bizi izandako gora-beera guztiak gomutara etorri yakozan, eta areganako maitasun aiña, bere eraillearekiko gorroto itzungi-eziña oartzean, gogoan egitasmo sendoa sortzen asi yakon,

Egunsentia barik, Gael´ek salmo-esateari eten egin eutsan, eta,

- Entzun, Dan -maitetsu esan eutsan-, lo egizu, onezkero nekatuta egongo zara-ta beila luze onen ostean.

- Ez, Gael, azken orduok aitarekin emon gura dodaz.

Goizaldean, mutillak gogorik izan ez arren be, Milea´ko nagusiak esne ta opil batzuk jan-erazo eutsazan, eta gero, erritar guztiak Urian´en etxera etorrira, eguzkia ekialdeko arkaitzetatik jagiten zanean, Urian´en gorpua izara baten bilduta, obitegira eroan eben, eta gerturik egoan zuloan jarrita, Gael´ek azken salmoak oguzten ebazala, Urian lurperatu izan zan. Guztiak joan ziranean, obi-ondoan jesarrita, Dan´ek malko mingotsakaz busti eban, eta gero, barruko oiñazeak abailduta, lur-gaiñean bere azken musua ipiñi ondoren, etxera biurtu zan.

Gael begira eban eldu zanean, eta zerbait nai-ta-ez jan-erazorik, oeratzeko beartu eban, eta Dan loak artuta egoanean, isillik urten zan.

Arratsalde aretako lenengo orduetan itxartuta, astirik galtzeke Dan erriko goikaldean egoan errementegira joan, eta sutegia piztu ondoren, burdin-zati baten billa asi zan. Laster idoro eban aukerakoa, eta sutan ipiñita gero, ingude-gaiñeko maillukada indartsukaz, bere biziko sastakai zorrotza atondu eban. Amaitu orduko arrats-beera zan, eta iskilloa soiñekopean eroiala, Gael´en etxera jo eban. Atean egoan nabatetarren nagusiak gaztea ikustean,

- Jesarri zaitetz nire alboan -txeratsu esan eutsan-, bear zaitut-eta. Gaur

biotza la-ni yabilt. Nire adiskiderik onena galduz gaiñera, maite-maite dodan Yaina nire billoba ona ta maitagarria, bidelapur zital batek ostu egin daust, eriotza baiño izugarriagoa dan biziera bat emoteko.

Agure zintzoaren aurpegian beera malkoak eriozan. Zauskada itzelak artuta, gazteak begiztatu eban, eta eskua aren besaburuan jarrita,

— Agur, Gael maite on —esan eutsan—, banoa...

—Nora, baiña...?

— Atzo ordu onetan ganbelu-talde batek atzean itzitako ondar-odei baten billa. Gael´ek, baiña ez eutsan ulertu, eta orduan barriro,

— Nora zoaz, baiña, Dan maite ori...?

— Bidelapur baten billa.

Milea´ko nagusiak arrenkuraz begiztatu eban, eta,

—Aren atzetik bazoaz, eroan zurekin laguntalde bat. Zeozer egiteko zeu bakarrik ez zara gauza izango-ta.

—Ez, Gael, egiteko au neronek bakarrik burutu bear dot. Laguntalde bat oztopo izango litzakit. Oba neuretara jokatu. Agur, nabatetarren nagusi zintzo ta on ori... !

—Zoaz ondo, Dan maitia. Gogoan izango zaitut etenbarik, eta Jahve'ri otoi egingo dautsat, onik ekarri zagizan atzera.

—Biurtuko naz. Agur, Gael.

Gero ta illunago biurtzen asten zan basamortu amaibakoan zear, Dan´en irudi txairoa egorantz ezabatu zan. Ibilli baiño, aren soin lerdena bazirudian area ukutu barik lerratzen zala. Ondartzan, Ben Yaik'en jarraigoen aztarnak marrazten ziran argi ta garden. Ganbeluen apatxen artean, auntzen txikiagoak bereizten ziran. Egun oso bateko aldea kentzen eutsoen bidelapurrek, baiña auntzen ibillera nagia zala-ta, baekian Dan'ek atzemongo leukezala.

Eta olan, etenbarik ibilli ebillela, gabeko ordu isillak alkarren jarraian igaro ziran, eta noizbait, ezkerraldetik, eguzkiaren gurgil gorritzeta arkaitzen gaiñetik jagi zan, basamortua gorrimiñez laztanduz. Egunsentiaren agerpenaz gazteak ez eban ibillerea lazotu gura, eta beti ganbelu-auntzen aztarnen atzetik, tinko ta azkar egorantz abiatzen zan. Eguberdian, eguzkiak basamortua kiskaltzen ebanean, arkaitz baten gerizpean babestu zan, eta ur-zurrutakaz lagundutako palmondo-garau batzuk irunsi ondoren, etzanda jam, eta bidegite luzeak eragindako lo-gureak artuta, begiak batu eban.

Gabeko lenengo itzalekin batean, ozkirriak iratzarri eban, eta zuzpertuta, bidegiteari ekin eutsan ostera be. Baiñotsan barruko zerbaitek gau aretan bertan lapurtaldea atzemongo leukela, eta begiak aurrerantz zorrotzuz, jazarpenari jarraitu eutsan. Izarrek gaberdia iragarten ebenean, muru txiki bat zearkatzean, une batez gelditu zan, eta begi zorrotzakaz zabaldia aztertu eban... Bai, an kilometro biko bitartera bidelapurren kapardia argi-argi islatzen zan. Urreratzean, bost kapar zirala egiztatu aal izan eban, andi bat beste lauek inguratuta. Iretargi zuritan, kaparrek zidarrezkoak zirudien, basamortuko izar erraldoiak bai'litzazan. Saiets baten, zazpi

ganbeluak etzanda ikusi zeitekezan, eta zeozer urrutiago or-emenka agotzaren artean bazkatzen, auntztaldea.

Eun bat metroko bitartera, Dan gelditu zan, eta ardurarik aridienaz lekua begiz aztertu eban. Aitu baten, ez egoan zaindaririk, baiña bada-ezpadan sabel-gaiñean narrazka bertaratu zan. Une batez gelditu, bere egitasmoa zeazteko, eta gero astiro-astiro narrazka, kapar nagusira urreratu zan. Eunaren zear argi baten dizdira irazten zan, eta geiago barik kaparraren azpikaldeko egala jaso eban...

Kaiñaberazko maitxu baten gaiñean, krisailluaren dizdirak barrukoa argitzen eban, eta mai-ondoko aulki baten gaiñean, arabitar itxurako bizardun batek, kutxatilla baten bitxiak zekenaren itxuraz eskukatzen ebazan. Andik ez urrun, zirri baten etzanda, Yaina´k, gizostutako neskaitilla zoribakoak negar egiten eban isillean.

- Ez negarrik egin, nire usotxu maitia -iñotsan Ben Yaik´ek kutxatillaren barrukoa eskukatuz-, jeke baten kutuna egingo zaitut-eta. Ara.... begira belarritako bikote yaukal au. Uste al-zenduan iñoiz olako bitxia zure belarrietan ñir-ñirka ikustea...?

Au esatean, bidelapurrak belarritakoak erakusten eutsazan, begiai lizunkerizko txinpartak eriezala.

- Bai, nire maitetxu on jarraitu eban bidelapurrak-, nork zu neuk baiño geiago ederretsiko...? Bitxi oneik guztiak erabilteko gai billakatu zara, Ben Yaik, basamortuko jekea, aaltsu ta aberatsa dalako. Eta orren ordaiñez zer eskatzen dautsut, nire urretxindor laztana...? Basamortuko gau otzetan illazkia berotu dagistazula, besterik ez, Milea'ko uso maitagarri orrek.

Itzok esanda, bidelapurra zutundu, eta Yaina´gana urreratu zan. Bizkarra erakusten eutsala ustiatuz, kaparreko azpitik Dan barrura irazi zan, eta oin-muturrez Ben Yaik´egana urreraturik, burdiñezko atzaparra zirudian esku indartsuaz, besotik oratu, aulkiaren gaiñean jesarri-erazo, eta maitxuaz bestaldean bera be jesarrita, auxe esan eutsan:

- Badira gau bi atzetik nabiltzula, bidelapur zital ori. Eta orain zure salataria biurtuta, ona emen egiten dautsudazan salakuntzak: auntzlapur izanez gaiñera, or dagoan Yaina, nabatetar neskaitilla gaixo ori gizostu dozu zeure irrika zikiña asetzearren. Zer diñostazu au guztiari buruz...? Jakin bear dozu, baiña -jarraitu eban Dan´ek sastakaia mai-gaiñean ipiñi ondoren- zerbitzariren bat deitzea otuko ba'litzakizu, bertanbera ilgo zaitudala.

Estu ta larri egoan Ben Yaik, bere burua onik zelan atara legiken ausnartuz. Andik ez un-un, kaparreko erdiko zutoiñetik eskegita, here ezpatatzarra ikusten zan. Zelan ataz jabetu, baiña, gazte arek eragotzi egitsan aurretik...? Zelan edo alan aren adikunea saiestu bear, eta orduan,

- Begira, mutil -itxura txeratsuz esan eutsan-, egi-egitan arabitar oiturai jarraituz, neskaitilla ori nire emazte egiteko artu dot, eta izan be, poztu egin bearko leuke, neu lako jeke baten emaztea billakatzeagaitik.

- Badakit jarraituz eta ekanduz, arabitarrek emaztea erosten dabela au zaintzeko gai diranean., baiña, gurasoekin arremonetan jardun ezkeru, itundutako saria ordaintzekotan. Yaina deritxan neskaitilla au zuretzat artu dozu, bera ta here

gurasoen naiaren aurka, eta gaiñera ezer ordaindu barik.

— Ara, gazte maite ori. Zin dagitsut, itzultzean arazo ori nabatetarrekin atontzea nire asmoa zala. Orain, baiña, ez neban bearreko dirurik orretarako. Orra or ba, zergaitik nereganatu egin dodan...

— Zagoz isillik, txarri zikin ori ... ! —asarre bizian esan eutsan Dan'ek— Kutxatilla orretan gorde daukazunaz, amaika emazte erosteko gai izango zintzakez.

Basamortuko lapurrak baekian bere bizitza ari batetik dilindan egoala. Beragandik urrun ez egoan ezpateaz jabetu aal izango ba'leu...! Bitartean ez egikean besterik, barriketa utsaz gaztearen adikunea saiestea baiño, bere aukerea aurkeztu ekion arte.

— Orain jarraitu eban Dan'ek asarre gorrian—, azaldu bear daustazu, neskatillea artuta gero, zergaitik erail zenduan nire aita.

— Zure aita izan ete zan nire naiaren aurka il nebana...? Ai, ni gaixoa... ! Jakin bear dozu gazte eder orrek, jaiotzetik yatordan akatsa dala ori. Ara... batzutan, nire gurariaren aurka, begien aurretik errezel gorriaren antzekoa dan lauso batek itsututen nau, eta danaz aztu eginda, zoro biurturik, izugarrikeririk andienak egiteko gauza naz. Nire aita zana, Akab'eko jeke ederretsia, bide guztiakaz saiatu zan deabrutar griña zantar ori nigandik kentzea, baiña alperrik. Badakizu: norberaren menpean ez dagoana ezin eragotzi.

— Zeu lako gizon zuzen batentzat —irrikoi esan eutsan Dari ek—, izugarria izango da ezbear ori. Beti zuzenaren alde saiatu, eta deabruak blindi-blaust ... ! zure asmo ongilleak ezereztu. Adu zoribakoa zurea, Akab'eko jeke ederretsiaren seme ori...

— Dana-dala, zeure aita zala jakin ba'neu, orduan ba...

— Orduan zer...?

Dan'ek ez eban erantzunik artu. Basakatu baten arintasunaz, Ben Yaik jagi zan, eta kapar-erdian egoan zutoiñera ikoti batez urreraturik, ezpateari eutsi, eta gaztearen aurka zuzendu eban. Arin jabetua zan bidelapurra ezpateaz, baiña ariñago jokatu eban Dan'ek. Errementegiko maillu astuna erabilten oitua zan gaztearen beso indartsuak, Ben Yaik'en eskuturrari eutsirik, biurrikatu eutsan, eta miñaren-miñez oiuka asi aurretik, Dan'en sastakai zorrotzak alderik-alde zulatu eutsan bularra. Aika motel bat oztaozta jaurtita, Ben Yaik, basamortuko bidelapurra bizibarik amildu zan.

Astirik galtzeke, Basamortuko Semea Yaina'gana biurtu zan. Orduko, neskatilleari malkoak legortu izan yakozan, eta Dan begi dizdiratsuakaz begizatzen ebala, jagi zan, eta aren eskuai eutsirik,

— Eskerrik asko, Dan --ederrespen beteaz esan eutsan—, bizitza baiño areago zor dautsut. Nabatetarrik andiena zara, eta gure erria zugan poztu egingo da.

— Orain ez da berba egiteko unerik egokiena, Yaina. Aldendu gaitez an lenbailen lapurzulo onetattik.

Kaparreko egal-azpitik urten, eta ozta-ozta andik alde egiten asten zirala, Dan'ek auntsaldea ikusi eban. Une batez ezpaitsu gelditu zan, berarekin atzera eroateko ala ez, baiña lapurrakandik iges egiteko oztopo andia izango litzakez, eta

bertanbera lagatea erabagi eban. Orduantxe; tximista baizen arin bitxien kutxatillea gogora etorri yakon, eta irribarre bat ezpanetan marrazten yakola, bere buruari auxe esan eutsan: "Auntzok emen geratuko dira, baiña bitxiak arein zorra ordaintzeko izango dira". Arin baten kaparrera biurtu, eta kutxatilla bete bitxi artuta urtenbidera abiatu zanean, ezustez, lurrean zetzan Ben Yaik´en ezpatea zapaldu eban. Beste barik jaso, eta krisailluaren argi aulpean azterha eban. Bikaiña zala begitandu yakon, eta dalako ezpatea eredutzat artuta, Milea´ko lagunentzat ezpata batzuk egin legikeazala bururaturik kutxatillarekin batean, eroatea erabagi eban:

Urten zanean goizeko ordu biak izango ziran, eta Yaina'ri kutxatillea emonik, ekialdeko zuzenbidera jo eban.

- Aizu, Dan -esan eutsan neskatileak-, ori ez da Milea´rako bidea, iparrera abiatu bear dogu-ta.

- Iparrerantz artez-arte joango ba´gintzaz, goiztu zeitenean, ondartzan marrazturiko gure oiñatzak bidelapurrek ikusiko leukiez, eta onein jarraian joanda, luzaro barik baituko gindukiez. Ekialdeko bideak, baiña, atxen artean dirau, eta ez dogu, beraz, ezetariko oiñatzik irarriko. Goazen ba, eguzkiaren billa. Ibilteko beste bizkor oartzen al-zara...?

- Bai, Dan, ondiñokarren bai, beintzat.

Ibilte ariñez esandako norabideari jarraitu eutsoen. Noizbait, eguzkiaren gurpilla basamortuko osertzetik jagiten asi zan, zabaldua su ta urrez jantziten zala. Neska-mutillak eten egin barik atxetatik azkar joiazan, baiña aldia igaro-ala, eta eguzkia gingarantz urreratzen zala, bidegitearen inkezak eta beroak eraginda, Yaina nekearen aztar-i nak erakusten asi zan. Au ikusirik, gazteak muño batetik atzera so egin eban arduratsu, eta,

- Aizu, Yaina -esan eutsan-, aski bedi onezkero. Bidelapurren zantzurik ez da ikusten, eta ordua da atsedean artzeko.

Andik laster atx baten gerizpean jesarri ziranean, Dan´ek palmondo-garau batzuk jaten emon eutsan Yaina´ri, eta ura edanda gero, nekearen-nekez neskatileak begiak batu ebazan. Atx baten goikaldetik Dan´ek zabaldua begiztatu eban, eta jazarpen-zantzurik ez ikustean, neskatilearen ondoan etzanda jarrita, lo sakon batek artu eban. Gautu zanean, ozkirriak iratzarri eban, eta Yaina iratzaririk,

- Aizu, Yaina -esan eutsan txeratsu-, garaia da etxerako bidegiteari jarraitzeko. Zelan oartzen zara...?

- Ondo, Dan, ibilteko gerturik nozu.

- Orren aurretik jan dagiguzan garau batzuk, eta edan zatoko ura.

Olan egin eben, eta amaitzean,

- Ba gara, Yaina...?

- Bai, Dan, goazen aurrera.

Orain baiña, lengo norabidea barik, iparrekoa aukeratu eban gazteak, eta izarren eta ilbeerako adarraren argipean, ibilte arduratsuz bidegiteari ekin eutsoen. Iru ordubete igarorik, atxeetatik basamortuko ondartzara urten ziran, eta nasaitasun-asperenez, an urrutian marrazten zan Masada´ko mulko ezabatsua bide-erakusletzat

artuta, ibilteari jarraitu eutsoen. Ostera be goiztu zan, eta zugazño baten babespean eguneko ordu kiskalgarriak emon ebezan gautu arte. Orduan, gabeko lenengo izarrak agertu ziranean, azken bide-zatia egiteko abiatu ziran. Yaina, baiña, bidegitearen nekea erakusten asi zan, eta neskatillea besoetan artuta ibillaldi neketsuari jarraitu eutsan Dan'ek Masada'ko mulko zauskagarria gidaritzat artuta. Goiztu zan barrero, eta nekearen-nekez Dan'ek atsedene baten billa zabaldua aztertzen ebala, ezustean, Milea'ko sarbidea mugatze eben atx biak agertu yakozan. Ibillerea arindurik, andik laster irrintzi ozena jaurti ebai eta gero beste bat. Luzaro barik, erritar batzuk lagunduta Gael agertu zan, eta billobc ta gero Dan besarkatu ondoren,

- Yahve'k bedeinkatu zagizala, Dan maite on -pozez negar-agiñean esan eutsan nire billoba maitea atzera ekarriz gaiñera, zeu onik atara zaitualako. Au nire poza. Biar jai andi bat ospatuko dogu, baiña anartean atsedene artu egizu, eta biar zuen gorl beerak edestuko dauskuzuz.

Neke utsaz, arratsaldea ta gaba ots baten emon ebazan Dan'ek, eta urrengo go zean betikoa oartzen zala, eguberdian jai andi bat ospatu zan. Bazkaria amaituta, nalx tetar batzorde eragilleak eskatuta, jasandako gora-beerak edestu eutsezan Dan'el Amaitu ebanean.

- Adiskideok -esan eutsen-, ezin izan dautsuedaz auntzak atzera ekarri, **baifi** arein ordaintzat, Ben Yaik'egandik kutxatilla bete bitxi au ekartea erabagi neban. Ola ezin daiteke esan, nabatetarrak lapurrak diranik.

Au esanik, banan-banan kutxatillako bitxiak erakusten asi yaken, eta arein edertz suna ikustean, nabatetarrak abo-zabalik geratu ziran. Arein arteko bitxirik ederrem belarritakoak fir-fir bizietan bereizten ziran, emakumeen adikunea irabazirik, bate be. Erakusketea amaitu zanean,

- Adiskide maiteok -esan eutsen Dan'ek-, belarritako bikain oneik euren garaia ezkonsaritzat Yaina'ri emon dakiozala gura izango neuke. Jasatekoak eta bost pairat ditu gaixoak bidelapurren atzaparpean, eta berak aiña iñork ez ditu merezi.

Isillune bat edatu zan, eta gero, danek txalo-joteari emon eutsoen adorez beteril Astrapalea baretu zanean, Ben Yaik'en ezpatea goratuz,

.Zuek, nabatetar maiteok -jarraitu eban-, ez zarie burrukazaleak, eta augaitik e dozuez iskillorik erabilten. Bakea gauza ederra da benetan, baiña bakezaleak esku utsik dagozanean, artalde batek otsoaren erasoja jasan dagikean lez billakatu daitekez eta euren arteko arkazterik ederrena galdu be, zuek lengo egunean Yaina galdu zen duen lez. Zorionez, gure artean dogu barrero, baiña aurrerantzean olakorik jazo ez dai ten, ezpata au eredutzat arturik, berrogei ta amar ezpata mailluz landuko dodaz, eta or duan esku batzaz goldeari eutsita, bestea gerturik izango dozue ezpateari eusteko, ala bear izatekotan.

Itz oneik entzutean, Gael jagi zan, eta auxe esan eutsan:

- Benetan esateko, Dan maite on zuzen zagoz, mundu onetan iñor zuzenik **ba dz** Basamortuko lapur areik etorri yakuzanean, ezpata bana izan ba'gendu, Urian, armeni tar jakintsu ta ederretsia ez zan ilgo, eta Milea'ren onerako bizirik iraungo leuke. Au tortu bearrean naz, geuk nabatetarrok uts andi bat egin dogula bakezalekeri utsaz, gur buruak aldezteko gauza ez izatean. Egiskuzuz ba, Dan,

ezpata orreik, eta nabatetaral bakezaleak izanez gaiñera, gai izango gara gure buruaren aide ekiteko bearreko izate kotan.

Isildu zan une batez Gael, eta gero.

— Esan bear dautsuet baila be jarraitu eban—, kutxatilla onen bitxiak, belarritakoak bestalde, gure erriaren bearrizanai aurre egiteko erabiliko doguzala, au da, lurgintza-lanabesak barritzeko eta obatzeko, baita gure garasta-erretenak zabaldu ta atontzeko be.

Neskatillen erreskadatik, Yaina´ren begiak Dan´egan josita egozan. Izan be, ez zan Milea´n gizonik berarekin kideku zeitekenik, ez indarretan, ontasunean, ezta edertasunean be, eta egunen baten aren emaztea billakatuko ba´litz, ludiko emakumerik zoriontsuena izango litzake. Onezaz gaiñera, beragaitik ze, bere bizitza gerena izugarria izango litzakean.

Nabatetar dantza ta abestiakaz jarraitu eban jaiak, eta alako baten, Yaina Dan´en ondoan aurkitu zan. Usapalaren antzeko begiak mutillarenetan untzurik,

—Aizu, Dan —esan eutsan—, zuk egiñikoa ez dautsut bear beste eskertu, eta ordua da eginkizun on bete dagidan.

—Gure artean olakorik ez da bearrekoa, umetandik alkar ezagutzen dogu-ta. Nik egindakoa, Milea´ko beste edozeiñek egingo leukean.

Au entzutean, Yaina´ren aurpegia illundu zan une batez, eta,

—Ori gitxi bai´litzan —jarraitu eban neskatilleak—, kutxatillako bitxirik ederrena dan belamtakoak ezkonsaritzat artuko dodaz.

—Baita ondo irabazita be jasan dozunaren ostean. Onezaz gaiñera, non obeto izango, zure aurpegiaren edergarritzat baiño...? Jakin bear dozu, danek abo batez Milea´ko neskatillik politentzat zaituela.

Une igeskor batez neskatillea lotsa-gorritu zan, eta betsein maitekorrak mutillaren aurpegian jarrita,

— Nor izango ete —esan eutsan—, nirekin ezkonduko dana...?

—Batek-baki...! Ondiñokarren gazteegi zara, lanosa baten pipilla izan be, eta garaia etorri dakizunean, merezi dozun nabatetar zintzoa urreratuko yatzu.

Une aretan etorrita, Gael´ek Dan banazeen artu eban, eta auxe esan eutsan:

—Batzorde eragilleak zu batzordekoa egitea abo batez erabagi dau. Zer deritxazu orreri...?

Une batez Dan´ek isillik iraun eban, eta gero mintzo erabetiz,

—Ez dakit zer esan, Gael. Edozelan be ez naz nabatetarra, kanpotik etorria baiño, eta gaiñera, zuen legearen arauz, gazteegia naz batzordekoa izateko.

—Bost ardura on dana niretzat. Guk nabatetartzat zaitugu, eta adiñekoa zelan edo alan atondu dagikegu. Adimena itxartu yatzunetik gurekin bizi izan zara, eta geutarren eziketa artu be. Jarraituz eta ekanduz nabatetarra zara, beraz.

Baiñan Dan´en barruan aldakuntza bat sortzen asi izan zan, eta Gael

txeratsu begiztatuz,

—Begira, Gael maite on —esan eutsan—, oraingotz ezin dagiketsut ezetariko erantzunik emon. Laga egistazu ausnartu dagidala, eta garaia etorrita, nire erabagia jakiñerazoko dautsut.

—Ondo deritxat orreri, Dan. Noiz artuko dogu zure erabagia...?

- Berrogei ta amar ezpata mailluz landu bear dodaz, eta arlo au amaitu dagidanean, nire erantzuna izango dozu.

- Jahve´k lagundu dagizula orretan.

Urrengo egunean, oi eban lez, egunsentian jagi, eta gosari ariña izanda, errementegira igonik, sutegia piztu, burdin zati bat berotu, eta gero Ben Yaik´en ezpatea eredutzat artuta, ingude-gaiñeko maillukada bizitan lenengo ezpatea landu eban. Egun osoa bear izan eban ganorako ezpata bat egiteko, eta amaitu ebanean bere buruaz pozik oartu zan, bien arteko zein eredia ta zein egin-barria nekez bereiztu zeitekean-eta.

Aldiaren joanean, antzea obatu yakon, eta egunean ezpata bi egiteko gai billakatu zan, eta olan, ogei ta amargarren egunean berrogei ta amar ezpata, errementegiko txoko baten metatzen ziran.

Urrengo eguna Larunbata izanik, goizean oiko salmoak eta biblia-zatia irakurrita gero, arratsaldean eguneko beroa ibitu zaneke, Milea´ko baratza gainditzen eban atx batera igonik, aspaldi aretan kezkatzen eban oldozkunari emon eutsan, eta oartu bank, elburua ezkututzen eban gandua berez barreiatzen asi zan... Noizbait, illunabarrean azken ezbaiak joanda, errira biurtu zan.

Irakurlea: Arantxa Kortabitarte, Gizaburuaga